

Н. І. Бернадська

Пасквіль

ПАСКВІЛЬ (від італ. *pasquillo*) — твір наклепницького спрямування зі свідомими неправдивими звинуваченнями, мета яких — принизити або скомпрометувати конкретну особу, групу людей, суспільний рух, літературний напрям. За найпоширенішою версією, походження терміна трактується так: чи то шкільний учитель, чи то кравець Пасквіно з Риму (15 ст.), який відзначався дотепністю, писав викривальні твори, спрямовані на висміювання високопосадовців того часу. У 16 ст. недалеко від його будинку встановлено мармурову скульптуру, названу зменшувальною формою від Пасквіно, тобто Пасквілло, бо на ній у певний день вивішували епіграми, анекдоти, жарти, невдовзі опубліковані під назвою «П.». Його значення згодом зазнало змін: від початкового уїдливого глузування до брехливого доносу, часто анонімного або опублікованого під псевдонімом. За своєю суттю це принизливе звинувачення, спрямоване на дискредитацію конкретної особи, яку, навіть якщо її не названо, можна ідентифікувати. Тож П. може бути будь-який жанр, який подає неправдиву інформацію з принизливими інсинуаціями. Німецький критик В. Менцель у праці «*Die Deutsche Literatur*» («Німецька література», 1827; 1836) називав «аморальною» творчість Й.-В. Гете, Ф. Шіллера, представників «Молодої Німеччини», і це викликало аргументовані протести, зокрема Г. Гайне. П. можна вважати й рецензію В. Белінського на поему «Гайдамаки» Т. Шевченка, його «Лист до Гоголя».

В українській літературі цей жанр демонструє окремі зразки, а після доби Бароко почав занепадати. Як приклад, можна навести П. на гетьмана Івана Самойловича анонімного автора, вміщений у Літописі Самійла Величка. Це «антипанегірик», у якому сатирично зображено гетьмана, його гонор, убоління як за власну вигоду, так і своєї родини, конфліктність тощо. Одним із зразків є П. на І. Мазепу авторства П. Зайця (1709), який зашифрував своє ім'я у тексті твору. П. часто засвідчує падіння моралі у суспільстві, тенденційність сповідуваної ідеологічної доктрини. Так, у радянський час українські публіцисти спрямовували вістря своєї сатири проти українських націоналістів, Ватикану, «недоліків» капіталістичного світу, тобто їхні твори ставали засобом політичної боротьби. П. інколи нагадує [памфлет](#) за звинувачувальним публіцистичним стилем.

Рекомендована література

1. Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика. 1987;
2. Крекотень В. І. Українська книжна поезія середини XVII ст. // Українська поезія: середина XVII ст. 1992 (обидва — Київ).

Бібліографічний опис:

Пасквіль / Н. І. Бернадська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-881827>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).